

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-
gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztár-
nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések
jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat
nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Napimádók nem vagyunk s nem is szükség, hogy legyünk, de azon se ütközzék meg senki, ha a nap után sok könnyet hullatunk. Mindenki tapasztalja, hogy mikor a meleg nap távol van tőlünk s uralkodóvá lesz a tél, a halál sokkal korlátlanabban garázdálkodik. Majdnem minden nap megkönnyezünk. Az éhség, a ruhátlanság, a hajléktalanság, a hideg s számos más ellenség ilyenkor áll elé. A halálnak mind segítő társai ezek. De a korrall járó gyengeség, a bujkáló betegség is most sokkal könnyebben győzedelmeskedik. Ilyen gondolatokra kell jönnünk, ha végignézzük halottaink hosszú sorozatán. Imádkozzunk, hogy Isten hozza vissza a dicső nap gyógyító sugarait és fordítsa el a további csapásokat fejünk fölé.

*

„Tisztelet a kivételeknek!“ Egy kis társaságban arról volt szó, hogy némely emberek nem szeretik és nem tűrik, hogy róluk vagy munkájukról bírálatot mondjanak, pedig nincsen ember hiba nélkül. Egyik ember azt jegyezte meg: „Tudom én jól, hogy a mi körünkben is sokakra ráférne a bírálat, de az a szerencséjük, hogy mindenik meg van győződve, hogy ő azok közé a kivételek közé tartozik, akik tiszteletet érdemelnek.“ A társalgást egyik elmés ember így fejezte be: „Ez nem az ő szerencséjük, hanem a mi szerencsétlenségünk.“

*

Ha mindenik unitárius lelkész figyelemmel kísérné elköltözött hiveit s gondja lenne az ifjakra, az unitárius egyház hatása kiterjedne egész Magyarországra s katolikus, protestáns és zsidó családok tisztelnék a vallásunkat, amelynek követői becsületesekek, erkölcsösekek, tisztességtudók és hűségesekek

lennének. Már számtalan esetben bebizonyosodott vallásunk jótekonny hatása. Milyen nagyszerű lenne, ha sem ifjaink, sem nemifjaink nem hoznának szégyent szép nevünkre és jó hirünkre!

*

Az evangélium szerint reformált egyház új nevet vett föl. A hivatalos lap adja közhírré, hogy ezentul Magyarországon „református egyház“ lesz a neve. A köznyelv eddig is reformátusoknak nevezte, éppen mint minket „unitáriusoknak“. Mi elfogadtuk és használjuk 300 év óta. Hogy a testvéregyházban is ilyen latinos magyar nevet használnak, nem bir jelentőséggel, de hogy a XVII-ik százban s még közelebbről is hangsúlyozott „kálvinista“ elnevezéshez nem kívántak ragaszkodni, az új időnek új és jól ható jele.

*

A nagy óceán apró szigetein is vannak erdők. Hogy kerültek oda? A híres Darwin így fejté meg: Egy szigeten elfogott egy vad fáciánt. A lábára volt tapadva egy darab agyag s abban találta a magvát! egy oly növénynek, amely azon a vidéken ismeretlen volt.

Newton egy vándorfürj eltört lábára tapadva talált egy jó darab földet s azt három év multával kitette a szabadba s 82 különféle növény sarjadzott ki belőle.

*

A pálinka bármily kiadásban is csak romlást okoz. A rézség ember dühös, verekedő, vérengző. Hogy közeli példára mutassunk rá, Bözödön a korcsmában megölte egyik ember a másikat, mivel rézség volt. A szegény meghalt ember legjobb korában volt, özvegyet és gyermekeket hagyott árván. A gyilkos is meghalt, mert elveszítette szabadságát, becsületét. A családját szegyenbe ejtette, a gazdaságát, életét tönkretette. S mind ez miért? Mert a pálinka elvette az eszét. Minden község, minden város be kellene hogy zárasson minden pálinkamérést örökre.

Két ellenvetést hoznak fel. Elveszne a regalejövedelem, ami roppant nagy összeg. No hát, józan észszel könnyű kiszámítani, hogy ha a pálinkára költött pénznek csak egy tizedét fordítjuk a község (város) közcéljaira, a város nem veszít, hanem nyer pénzben is, de annál inkább munkaerőben, közcsendben, jó rendben, biztonságban. Kolozsvárt, ha a korcsmákat bezárnák, azonnal el lehetne bocsátani 20 rendőrt, ami évi 24.000 korona megtakarítást jelentene; jó öltözetben járna a mostani 10.000 rongyos emberből és gyermekből ha nem is

az egész, de legalább 5000. Husz esztendő mulva a tüdőbetegek száma kevesebb lenne 20^o/_o-kal s azután még többel.

A másik ellenvetés: sok ember elveszitené a mostani keresetét. Dehogy! Több lenne a jó iparos, a jó kertész, a jó vasutas, a jó szőlőmunkás s így tovább, mert a henyélő korcsmázás helyett, egészségesebb és tisztességesebb munka után látnának.

*

Ha az európai külföldön olyan jól ismernék s Ausztriában annyira érdeme szerint becsülnék Magyarországot, mint az amerikai unitáriusok, akkor ma nem volna olyan sok megoldatlan kérdés hazánkban. A „Christian Register” hetilap — melyről általánosan elismerik az idegenek, hogy legjobban szerkesztett lap — januári számában ezeket írja: „A zsarnokok gyilkosait rendesen azzal a súlyos váddal terhelik, hogy vad érzéketlenséggel hajtják végre szörnyű mesterségüket, teljességgel nem törődván azzal az iszonyu fájdalommal, amit okoznak azoknak, akik a rossz kormányzásnak valódiilag nem is okai. Még azzal sem lehet menteni, hogy magukat is életveszélynek teszik ki, gyakran anélkül, hogy a zsarnokot sikerülne megölniök, mint közelekről, midőn a moszkvai kormányzót akarták elpusztítani s maguk s egy pár ártatlan pusztultak el, ellenben a célzott megmaradt. Minket az olyan forradalom láttára, amelyet Kossuth Lajos Magyarországon vezetett, csak bámulat és rokonszenv fog el. Az eszközök tiszteletreméltók voltak, a célt igazolták az eszközök s az eredmény az, hogy Ferencz Józsefnek biztosabb lett az élete, megnőtt a népszerűsége, holott egy időben a zsarnoksága miatt rosszabb hirben állott, mint ma az orosz cár.”

*

Az ujságolvasás szenvedélye nagyon sok embernek. Az új hirért jobban epedünk, mint a reggeli üde levegőért, mert a kávéházba elmegy sok ember mindennap kétszer is, de a mezőre vagy a rétre nem néz ki egy egész évben csak tizszer is. Ez is a városi ember átka. Pedig az ujság csak elrabolja az időt, de nem táplálja a szívet. Amelyik ujság egy jó gondolatot ad vagy egy tiszta érzést fölébreszt, több jót tesz velünk, mint az a 58 lapra terjedő nagy halom betű, amely összehordja a világ minden hitvány és nem épületes, igaz és hamis hirét, hig lére eresztett léhaságát.



Murányi Farkas Sándor.

Sz. 1836. febr. 21. meghalt 1907. dec. 28.

Arcképpel.

Ha tudnók, vagy azt kellene hinnünk, hogy az akit sirba tesznek s elföldelnek, el van veszve örökre, azt mondanók, hogy boldogok a halottak s boldogtalanok az életben maradtak. Nem volna kínzóbb fájdalom, mint szeretteink elvesztése, mert csak erre nem lehetne alkalmazni semmi enyhítő írt. Hála az örökkévalónak, hogy a reménység sziklája alól fölfakasztja a hit éltető vizét s mi akik még e földön élünk a jövő világába bepillantunk s ott új országot látunk, melyben lelkünk testvéreivel találkozunk.

Nehogy a megvetés mosolya fakadjon valamely sivár szív arcáról, midőn mi egy egyszerű ember sirhantja fölött ajkunk jajszavát hallatjuk. Nem egyszerű ember az akinek nagy szíve van. Murányi Farkas Sándor nagyszívú és költői lelkű ember volt. Egyik is elég erős lett volna, hogy a közönséges emberek soraiból kiemelje. Ő nem így gondolta. Őt az élet iskolája türelemre s szerénységre tanította.

Nem voltam nagy, avagy csillag
Beragyogni az eget,
Csak pásztortűz nyári éjben,
Gyöngé fény a táj felett.

Szerény volt és egyszerű, mint az olyan emberek, akik hálával fogadják az életet s köszönettel a jó szót s a puha párnát.

Az élet iskolájában tanult, szenvedett, kesergett, de nem csüggedett, mert hitt.

Biztam hitem csillagában.

A nagy idők egyik kis szülöttje volt, de lelkét érintették a nagy idők nagy szellemei s sohasem esett le a magasból.

Élete folyása olyan volt, mint a többi szegény ifjúé. 1836-ban Kolozson született. Apja városi tanácsos, de nem módos ember. Mint 12 éves kis tanuló fiut Kolozsvárt érte a szabadságharc, de haza is úzte s hivatalától megfosztott atyja mesterségre szánta. 1850-ben a 14 éves fiu saját kezébe vette sorsát, mert nem teljesítette atyja kívánságát, hanem elindult a szíve sejtelve után. A tanulástól várta boldogságát.

Szomjuhoztam a tudásnak
Bűvös forrás italát,
S szökve hagytam el az ősi
Egyszerű ház udvarát.

Szerencsésnek érezte magát, mert 1854-ben midőn Tor-dáról Kolozsvárra átjött Petrichevich Horváth Kálmán, Simén Domokos lettek osztálytársai. Több jelessel együtt büszkén emlegette nagynevű barátait élete végéig, s költeményes kötetét, reménységének utolsó virágát, a most unitárius főgondnok báró Petrichevich Horváth Kálmánnak ajánlotta „tisztelete és szeretete jeléül.“ Utolsó költeménye is a régi tanulótársnak szóló ajánlás vala:

Szerény dalok. Bennök borong
Lelkem s egész bús életem.
Késő ősznek virága könyvem
De boldogit: bú és örömben:
Hogy azt neked szentelhetem.

A tanulást nem végezhetette be rendesen, mert besorozták katonának s tiz kegyetlen esztendeig ette a császárnak sótalan, izetlen, száraz kenyérét.

Azután hivatalba lépett. Egy ideig Kolozsvárt s azután Budapesten élt szerényen. A szerelem táplálta költészetét. Ezzel akarta fölvidíteni életét is, de első neje, Bányai Ágnes egy évi együttlét után betegeskedni kezdett s huszonkét évig fájó jajjal és bánatos sóhajtással volt telve háza.

S bárha olykor sorsom enyhült
S hittem, révbe juthatok:
Jöttek újabb hullámok rám,
Búra — gondra új bajok.

Csak a dalban találta meg vigasztalódását:

Az égből egy lopott szikra,
Dalt varázsolt ajkaimra,
Dalra keltem s a dalokban
Szenvedésim daltalan.

A hit és a haza szeretete soha el nem hagyta. Eszményileg szépnek találta egyszerű unitárius vallását, ábrándos ifjúként szerette a hazát. Hogy a haza sorsa nyújtott-e vigaszt bánkodó szívének! Olykor az is igen:

Uj ezerbe léptünk...Uj időt jelezve,
Letűnt napra mintha új hajnal hasadna,
Az eget pirosra, bibor színre festve.

A hit soha egy percig is el nem hagyta lelkét. Rajongott vallásáért, bizott jövőjében s bámulta haladását, hódítását. Hitében nem csalódott, s vallása juttatta számára a lelkét betöltő örömet és a diadalt.

1879-ben a Dávid Ferenc halála 300 éves fordulójára irt ódájával pályadíjat nyert s boldogan látta és hallotta, hogy az egyházi és iskolai ünnepélyeken főképpen a Dávid Ferenc-Egylet-ben szívesen szavalják verseit. Ez a figyelem és megnyilatkozás főképpen azért töltött örömet lelkébe, mivel a vallás hódítását szemlélte ebben is. Az ő lelke a jövőbe tekintett. Örömnépre hívta föl hiveit:

Fel...fel...örömré, diadalra!
Ime, kigyult a hajnalég;
Megtörve már az éj hatalma,
Völgy és halom fényárban ég.

Apostola s papja lett e szent hitnek s hogy egy láng-szikrát lopjon be az unitárius vallás jövőbeli apostolai szívébe, a nehéz munkával s könnyhullatás között szerzett filléreiből alapítványt tett a papnövendékeknek, hogy egy új pap mindenik évben az ő pénzéből vegyen palástot s azzal menjen ki a hívek közé hirdetni az evangelium igéit. Milyen felséges idealizmus, s mekkora vallásos érzés nyilatkozik meg ebben a cselekedetben! Vajha megértenék az ifjak s a nem ifjak is, s látnák meg, hogy az a szép élet, amelyben önfeláldozásig menő cselekedetek fordulnak elé.

Murányi Farkas Sándornak életében második nagy öröme volt, hogy szerető hitvestársa, második felesége megértette őt s megosztotta vele hanyatló korában az élet gondjait. Utolsó éve alatt sokat szenvedett vesebaja miatt. „Fiai“ az unitárius papnövendékek gyakorta fölkeresték levelökkel, fölvidámitották, amiért mindig hálás volt. Ott voltak a koporsója mellett is hárman. Koszorut helyeztek rá. Ez és az özvegy koszoruja boldogítani fogja még kihült porait is.

Egyszer aztán lomb...fény...lelkem,
Lassan...csendben...észrevétlen.
Utat vesz a végtelenben...
— Nyom se róla, hogy itt éltem!

Ilyen borus gondolatok bántották, pedig az ő unitáriusai nem fognak hűtlenek lenni hozzá. Szép költeményeit, szíve tiszta virágait kiadták fiai az unitárius papnövendékek, mert hitték, hogy szíves fogadásra fognak találni. Az unitáriusok megtudják becsülni övéiket. A Murányi költeményeit ott fogjuk látni minden jó háznál.

A jó barát s a szerkesztő bánatos szíve koszoruját helyezi emlékére neki, aki oly hű volt s oly önzetlenül szeretett.

B. Gy.

Emlékezésül.

Melyen sajkád repült, viharzott a tenger,
S nem telt meg a szíved mégse félelemmel.
Ott ültél merészen, eveződ a kézben,
Biztatott *egy csillag* a kietlen éjben.

Oda szólott lelked a viharmadárnak:
Csak a gyáva szívnek vet a tenger ágyat . . .
Kétség és csüggedés akit nem kerül meg,
A tajtékzó habok lábaihoz ülnek.

Mikor más virágit köti bokrétába,
Te utlan-utakon bolyongsz a világba,
Holott gondolatid eszményeken járnak
S látod puha fészket fül'mile madárnak.

Majd a házi tűzhely enyhében lesz részed,
De nehéz keresztül azt is megpecsétled . . .
S mikor hozzád hajlik egy, a lelkek jobbjá,
Csak akkor csókol az élet homlokodra.

Igaz ember voltál, poétaszív voltál,
Akinek szívében nincs idegen oltár,
Ki közre szánod, ha van néhány filléred,
Hogy végig maradhass meg gazdag szegénynek.

Nemes, tiszta lelked dalba járván széjjel,
Társalkodott a föld egyszerű népével,
Majd magasba szárnyalt, s im egy szív sincs zárva
S oda települt le magas Déva várra.

Akik hitet, hazát oly könnyen cserélnek,
Lesujtottál rájok, ha fellázadt véred;
A magyar Thyrteuszt híven felmutattad,
S bibliás dalnokod, azt is elsirattad.

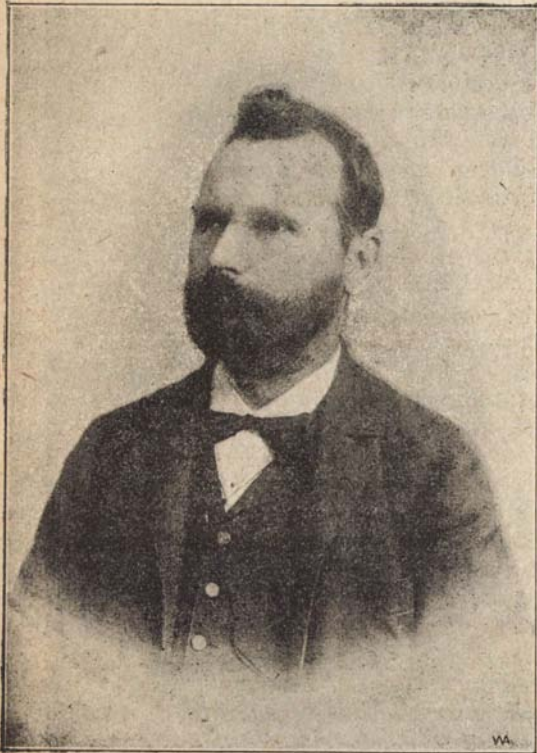
Nyugodtan pihenhetsz, megértettünk Téged
S átfogja lelkünket a beszédes élet
S vezet az utadba . . . Nézz csak ide távol
Valamelyik csillag fényes ablakából.

. . . S ha csüggedést vennél észre a sorokban:
— Ne félj kicsiny sereg! így bátoríts onnan.

Tarcsafalvi Albert.

A temetés.

Ismét kidőlt egy nagy tevékenységű unitárius férfiú az élők sorából. Nem ért váratlanul, hiszen már majd egy fél éve ágyba fekvő beteg volt jó Murányi bátyánk és mégis váratlanul ért bennünket. Örömmel hívatott magához, tudni akart egyes dolgokat, a mik a budapesti egyházközségben előfordultak. Akkor már gyenge volt, beteg, testileg teljesen meggyötörve,



de szelleme élénk, minden iránt érdeklődő. Az ember alig vette észre, hogy beteggel, még pedig nagy beteggel beszél. Azután voltam nála többször; amit, míg egészséges volt Murányi bátyánk, elmulasztottam, azt igyekeztem helyrehozni gyakori látogatásommal. Láttam testileg gyengülni, de szelleme élénk volt még élete utolsó napjaiban is. Utoljára karácsony szombatja előtt való napon voltam (december 23-án) nála és még akkor is elbeszélgetett hangja gyengébb volt, de szellemileg teljesen ép. Ez volt utolsó látogatásom nála, utolsó és többé nem láthattam....

A múlt év utolsó év előtti napján kísértük őt ki a farkasréti temetőbe. A halottas háznál Murányihoz, a költőhöz méltó beszédben búcsúztatta el Józán M. unitárius esperes, a temetőben Bodóczy a papnövendékek nevében beszélt, letéve az „unitárius papnövendékek köre“ koszoruját és végül, utoljára Józán Miklós búcsúzott el a felhantolt sírtól az örök feltámadás reményében...

Szomoruan álltuk körül a sirt a budapesti unitárius egyház nagyjai és kicsinyjei, éreztük, hogy egy nemes lelkű, igaz

keresztény lelket vesztettünk benne. Igaz magyar lélek volt, rajongással szerette székely testvéreit, küzdött szóval és írásban a kivándorlás ellen. Hogy mennyire szomorította őt a magyar vér kivándorlása, jellemzi a következő eset: Akkor még teljes erőben volt, mikor, mint ifjú apa örömmel említettem neki, hogy fiam született. Ő erre azt felelte: egy magyarral több, vagy talán egy kivándorlóval. A hang, ami a szót kísérte rajongó hazaszeretetéről tett tanuságot.

Bármikor találkoztam vele, vagy ha együtt mentünk haza a templomból, avagy felolvasásról elbeszélgetett velem, hol a mult eseményeiből, vagy élményeiből beszélt el valami érdekes dolgot, vagy vallásos dolgokról beszélt.

Vallásos dolgokban teljes szabad gondolkodású volt, bánotta őt a vallásos nézetek különbözősége miatti harc és tusa-kodás s ellenségeskedés. Egyszóval unitárius volt a szó nemes értelmében.

Mint embert, kedves modorú, jó szívű embernek ismertem meg abból a rövid érintkezésből is. Ez a néhány órai együttlét is teljesen megszerettette őt velem, úgy tekintettem rá, mint atyámra. Csak úgy lestem a szót ajkairól.

Bezárult az ő ajka örökre, kiesett kezéből a lant is, de emléke él közöttünk és élni fog örökké.

Budapest.

Ujvári László.

*

Eltemettük az 1907. esztendő s vele az „Unitárius Köz-löny“ kedves szavu költőjét: *Murányi Farkas Sándort* is.

„Mint a megszakadt szív
Már hallgat a bokor
A jó Isten tudja
A madár merre — hol?“

Szívünk mély bánattal eltelve a Murányi szavaival kérdezi: hol van a madár, a költő; de nem kevesebb érzésekkel sohaj-tunk a megnyerő egyéniségű jóbarát, a nemes szívű jóttevő és egyházáért élni-halni tudó ember után sem. Egy szikla volt ő, amelyből áldásos bő forrás fakadt. Gyászolják: felesége, Sándor fia és rokonai; de gyászoljuk mi is mindannyian, akik éreztük szerető lelkének melegét. Az örök emlékezet virasszon felette!

b. s.



Tarcsafalvi Pálffi Dénes.

Az udvarhelymegyei előkelőség s a nyikómenti székelység általános részvéte mellett temették el őesztendő utolsó napján Tarcsafalván Pálffy Dénest. E részvét az előkelőség meg a székelység részéről is egyaránt érthető. A vármegye munkás, agilis tagját, a közsékelység atyai tanácsadóját, pártfogóját siratta a jó „öreg urban“. Egykori nevelője, a puritán Kovácsi Antal csepegtette lelkébe, hogy a földi javakkal megáldott nemes embernek is legnagyobb ékessége az egyszerűség. Ő ez elvnek egész életén át hű követője maradt. A szépirodalmat és a gazdaság körébe vágó műveket nagy figyelemmel kísérte. Szeretett tanulni. Öröklött vagyonát féltve őrizte, szeretettel megbecsülte, de vele soha nem hivalkodott. Családi összekötetesei révén Erdélynek majdnem összes arisztokratáival rokonságban vagy barátságban állott; mégis hosszú, 72 évre terjedő életében alig néhányszor lépte át megyéje határát. Itthon, a székelységben s a kereszturi unitárius egyházkörben volt az ő munkatere. Mindig szeretettel érdeklődött az egyháznak s különösen, mint gondnok, a kereszturi kollégiumnak ügyei iránt. De gondoskodásának legkedvesebb tárgya mégis az ő kedves székely népe volt. Nem dikciózott, nem firkált tele újsághasábot e nép megmentése érdekében. Ő cselekedett. Maga jó példával járva elől modernebb, okszerűbb gazdálkodásra serkentette a kiscgazdákat. Többféle szövetkezetek létesítésének új jövedelmi forrásait nyitotta meg a székely nép előtt. Bizalommal is kereste föl bármelyik falusi gazda, mert tudta, hogy a tarcsafalvi udvarházban gazdag tapasztalatokat szerezhet, ott segítségben, életrevaló jó tanácsokban lesz része.

De szívesen kereste föl vendégszerető házát a tanult ember is, mert tőle, a régi idők emberétől, a tapasztalatokban megőszült öregtől még a legtanultabb is igen sokat tanulhatott. Megtanulhatta, miképpen kell egy hosszú életet végig élni, hogy életkedvünket még a legnyomasztóbb viszonyok között is híven megőrizzük, hogy becsülettel teljesített kötelességeink megnyugtató tudata lelkünket, kedélyünket ifjú frissességében tartotta meg még az élet alkonyatán is. Régi, jóízű anekdotái, miket oly nagy művészettel tudott előadni, sokáig emlékezetben fognak maradni. Epigrammaszerű velős mondásai, mikkel mindig fején találta a szöveget s mikben mély életbölcsesség van, szállóigékké váltak. Emléke nem halt meg. Eljen, tanítson, lelkesítsen is örökké.

M. A.



Ádám Albert.
1846—1908.

Ez a név valóságos fogalom volt Udvarhely vármegyében. Jelentette a kitartó munkát, a föltétlen becsületességet és a puritán egyszerűséget. Főjegyzője volt a vármegyének. Tollát alig ismerték a vármegye határain kívül. Ő azt úgy tekintette, mint egy olyan eszközt, amelylyel tisztán és kizárólag a vármegyét kell boldogítani. Nem is forgácsolta szét erejét más területeken. Családjá nem volt. Az nem kötötte le idejét. Az egyházéletbe sem tudott úgy belemelegedni, amint azt magas hivatali állásánál fogva várni lehetett volna, pedig a sz.-kereszturi egyházkörnek felügyelő gondnoka volt. Politikus nem volt. Ő egyedül a vármegyének szentelte idejét, tudását és évek során át szerzett tapasztalatait. De aztán ott el is végezte dolgát úgy, amint azt egy ember elvégezheti. Tisztában volt a vármegyének a legaprólékosabb részletekig menő ügyes-bajos dolgaival s azokat minden esetben biztos kézzel bonyolította le. Üres, hangzatos jelszavak soha meg nem tévesztették. Egy dolgot tekintett mindig a haladás legfőbb eszközének: a csendes, a zajtalan munkát. Ezért, amikor a vármegyénél senki sem munkálkodott: Ádám Albert akkor is dolgozott.

De mégsem volt az a bürokratikus hivatalnok, aki reszket az idegenektől, ha hivatalában egy-egy személylyel is kell tárgyalnia. Ő jó szívét bevitte hivatalába s a paragrafusok rideg-ségét azzal melegítette fel. A székely nép szívesen kereste fel s ha igazsága volt, boldogan távozhatót tőle. Nem volt oka meggyűlölni a hivatalt, hivatalnokokat s ezzel együtt az „urakat”, amire pedig olyan sokan nagy könnyelműséggel okot szolgáltatnak.

Ádám Albertet meg is értette mindenki. Megértette a székely nép, mely szerette és nagyrabecsülte. Megértette a társadalom középosztálya, amelynek tagjai közt számos jó barátja volt. Megértette az egyház, mely előkelő és vezető tisztségre emelte. Csak éppen az nem értette meg, akinek szentelte minden munkásságát: a vármegye. Ezen csalódás keserűségéhez járult súlyos betegsége s az egyedülvalóság rideg magánya. Nem tudott tovább élni.

Holttestét Székelyudvarhelyről tisztársainak őszinte részvéte és igaz könnyei kísérték Bözödre, hol született. Hisszük, hogy ott az édes jó anyaföldben feltalálja azt, amit az életben hiában keresett. Jó öreg barátunk: Isten veled!

Amit minden unitáriusnak tudnia kell.

(2. közlemény.)

2. Kormányzó testület.

Az Unitárius egyházat a Főtanács nevében az Egyházi Képviselőtanács kormányozza. Székhelye: Kolozsvár. Elnökei, jegyzője és előadója ugyanazok, akik a Főtanácséi. Tagjai hivatalból 14, választott 27, összesen 41. A hivatalnokok tagsága hivataluk ideje alatt tart, a választott tagoké 6 évre terjed. Három csoportban kétévenként 9 tag esik választás alá.

Az Egyházi képviselő tanács mostani tagjai hivatalból: Ferencz József, báró Petrichevich-Horváth Kálmán, Fekete Gábor, Nagy Lajos, Kozma Ferenc, dr. Boros György, dr. Gál Kelemen, Végh Mihály, Molnár Sándor, Hadházy Sándor, Csifó Salamon, Szentiványi István. Választott tagok: 1904—1909-ig: Albert Dénes, Ballok Károly, Csegezy Mihály, Kelemen Albert, Sándor János, Pákei Lajos, Péterli Dénes, Orbók Ferenc, Zsakó István. — 1906—1911-ig: dr. Bedő Albert, Benkő Mihály, Daniel Lajos, Gyulai László, Gyulai Árpád, Kisgyörgy Sándor, dr. Nyiredi Géza, Varga Dénes (Torda). — 1906—1914-ig: Csongvay Lajos, dr. Ferencz Ákos, Gál Jenő, Gyöngyösi Béla, Gvidó Béla, Szentiványi Miklós, Józán Miklós, Gálfi Lőrinc, Gombos Sámuel.

Az E. K. Tanács az a csatorna, amely az egyház tagjaitól s illetőleg szerveitől: az egyházköröktől és egyh. községektől az ügyeket felveszi, feldolgozza és végső ellátásra az E. Főtanács elé terjeszti. Viszont a Főtanácsban végzett dolgokat, meghozott határozatokat, törvényeket érvényre emeli, végrehajtja.

Az E. K. T. joga ingatlanok vétele, eladása, örökség és alapítványok elfogadása vagy visszautasítása. Az egyházközségek vagyonszerzési vagy eladási stb. határozatainak jóváhagyása vagy megsemmisítése. Nagyfotosságu vásárok vagy eladások ügyét az E. Főtanács elé terjeszti jóváhagyásra. Örökdi az egyházközségek és egyházkörök élete fölött, az egyházköri közgyűlések, esperesi vizsgálatok jegyzőkönyveit felülvizsgálja és intézkedik az egyházközségekben vagy körökben. Az alkotott szabályokat megerősíti, vitáskérdésekben bíráskodik.

Felügyeletet gyakorol a tanintézetek felett. A tantervek megállapítása, vizsgálatok megtartása, iskolai díjak elengedése, segélyek kiosztása hatáskörébe tartozik.

Gondoskodik az egyházi rend és fegyelemről. Jóváhagyása nélkül egyesületek nem alapíthatók, szabályok nem módosít-

hatók. Ha valahol egyházközség szerveztetik, az E. K. Tanács jóváhagyása kikérendő, de csak az E. Főtanács hagyhatja jóvá végérvényesen.

Az Egyházi és Zsinati Főtanács összehívása, előkészítése az E. K. Tanács kötelessége.

Az E. K. Tanács havonként egy gyűlést tart a hónap második szerdáján. A Főtanácsnak évi jelentést tesz.

A kebeléből állandó bizottság szerveztetik a tárgyak beható tanulmányozására. Ilyen bizottságok: a *gazdasági*, áll hét tagból. Elnöke egyik főgondnok. A *jogi* legalább négy taggal, előadója a jogtanácsos. A *pénzügyi* bizottság tagjai: elnök, al-elnök, két számvevő, pénztárnok, ellenőr és öt választott tag. Ebből alakul a számvevő bizottság és a pénztárvizsgáló bizottság. A *nevelésügyi* bizottság kilenc tagból, a *belsőemberi nyugdíj-bizottság* öt tagból áll. Előadó a nyugdíjpénztárnok.

A bizottságok elnökeit az E. Főtanács választja 5 évről 5 évre.

A bizottságoknak joguk van önálló indítványt tenni.



Ákosfalvi Incze Lajos emlékezete.

Az új esztendő gyászszal kezdődött nemcsak az Incze Lajos ákosfalvi birtokos családjára nézve, mert a család fejét, a jó férjet és a szerető édes apát e napon temettük el, hanem reánk, unitáriusokra nézve is nagy veszteséget jelent az Incze Lajos halála. Ő minden unitárius irodalmi munkának buzgó pártolója és hű olvasója volt. Bánulatos az ő egyéniségében, hogy oly kevés iskolai tanulás mellett oly érett ítélő tehetségű, művelt és értelmes ember volt. A Dávid Ferenc-egylet marosköri fiókjának egyik lelkes Mecenása s a gyűléseken többnyire jelen levő tag volt. Mutatja ezt az a körülmény, hogy egyik közelebbi alkalommal az elnökséggel volt megkinálva, de ő ezt szerényen elutasította magától.

Igen szépen domborodik ki benne az ő buzgó unitárius-sága mellett a felekezeti korlátokon felül emelkedő áldozatkészsége. Ákosfalván, minthogy ott csak leányegyházközségünk van, az oda járó ref. ünnepi legátusnak éppúgy adta a legátumot, holott egész családja unitárius, mint adta az unitárius szentgericei legátusnak, akit pedig rendesen sem nem hallott, sem meg sem ismert a körülmények folytán. De ezen kívül is minden közcélra készségesen, vonogatódzás nélkül, az első felhívásra kész volt zsebébe nyulni és adakozni.

En azonban legfőbb érdemét abban látom, mint a mi tiszta keresztény hitünknek meggyőződésből igaz híve, annak ahol járt-kelt, ahol megfordult — pedig nem igen volt az országnak olyan része, ahol ne járt volna — mindenütt buzgó apostola, terjesztője volt. S tudjuk, hogy ilyenekre nagy szükség van, minthogy még ma is sokan vannak, akik vagy kicsinylésből és lenézésből, vagy önhibájukon kívül is, nem ismerik a Jézus tiszta tanításain épült vallásunkat, sőt arról úgy szólnak és beszélnek, mint szóltak és beszéltek a szelid és alázatos Jézusról a gőgös farizeusok, akik szintén a kizárólagos igaz hit birtokában képzelték magukat. Ő ilyenekkel találkozva és téves beszédeiket hallva, igyekezett őket felvilágosítani s a tiszta igazságra rávezetni, ami az ő csodálatos élelműségénél fogva a legtöbbször sikerült is elannyira, hogy miként Pál a pogányok között a keresztény vallásnak, úgy lőn ő a keresztények között az unitárius hitnek apostola, terjesztője.

Temetése a korán elhalt — 66 éves volt — igaz embernek és őszinte jóbarátnak 1908 január 1-én volt. Gyásztisztessége a helybeli ref. templomban tartatott a község és az egész vidék közönségének nagy érdeklődése mellett. A templomban imát és beszédet tartott felette alólírott, mint a néhai lelkésze, igaz tisztelője és barátja, a sírnál pedig a nyárádszentbenedek-ákosfalvi ref. lelkész, Adi Sámuel méltatta igen lelkes szavakban az elhunytat, mint az ő egyházának is buzgó pártfogóját. Nyugodjék csendesen!

Szentgerice, 1908 január 12.

Ürmösi Kálmán.



A budapesti Dávid F. Egyletből.

A modern vallásbölcsezet terén.

A budapesti Dávid Ferenc Egylet 1908. január 18-án tartott felolvasó ülésen mutatott be *Perczelné Kozma Flora* alelnök egy néhány szemelvényt legközelebb megjelenő könyvéből. „A modern vallásbölcsezet terén“ cím alatt gyűjtötte össze eddigi felolvasásait és cikkeit, melyek bár különböző dolgokkal foglalkoznak, változatossá téve a könyv tartalmát, de egy irányt szolgálnak, a modern liberális kereszténység szolgálatában állnak. Mielőtt e könyve megjelennék egy néhány fejezet felolvasásával ajándékozott meg a népszerű szerző. Az egyik valószínűségi Nietzsche-tanulmány volt, Nietzsche „Uebersch“-ét hasonlította össze a keresztény vallás „Uebersch“-ével, Jézussal fejtegetve a hatást, mit Nietzsche „Uebersch“-e és Jézus gyakorol a szem-

lélőre. A másik a szabadtanítás kongresszusán szerzett tapasztalatait tartalmazta. A harmadik a vallástanítással foglalkozott. Egy-két választott lap abból a szép könyvből, mely remélhetőleg nemsokára kezünkbe jut, ez a pár lap is arról tesz tanubizonyosságot, hogy írójuk teljes lélekkel átadta magát a Jézusi tan tanulmányozásának és a maga teljességében megértette a Mestert. Lelkes taps követte a felolvasást. *May* Münster Cornélia operaénekesnő énekelt néhány *Bókay* Dalt és *S. Fáy* Szeréna szavalta *Várady* Antal „Ezüst fátyol legendá”-ját. *Józan* M. esperes magasröptü imája és *Krausz* G. kezdő és vég orgonábrándja egészítette ki a jól sikerült estélyt, melyet teljes számu közönség hallgatott végig. A közvacsorát a Perczelné ünnepelésére szentelték. Ürmössy Miklós, az Egylet lelkes elnöke e szép beszéddel üdvözölte:

T. Uraim és Hölgyeim !

Ha a mult századot — tekintve a gőz és villany nagy vívmányait — a természeti ős erők kifejlesztésének nagy századonként emlegethetjük, — azt hiszem, hogy akkor jelen századunktól méltán elvárhatjuk, hogy ő pedig a bennünk rejlő ős erőt, a lélek enerzsiáját fogja a maga teljességében s ragyogó fényében kiváltani az emberiségből.

Mert e század, mely ránk virradt, az emberi lelkeknek oly lüktető forrongásai és nagyfoku izgalmi közt nyílt meg, melyhez hasonló nem történt még az emberiség kultur történelmében. Tekintsünk bármerre a civilizált világban, mindenütt erős, szenvedélyes és merész szellemi reform-mozgalmakat és törekvéseket észlelhetünk.

Sokan a szocializmus fejlődésében és terjedésében keresik az emberi lelkek nyugtalan hullámvásainak és izgalmainak benső okait. Pedig bármily szempotokból mérlegeljük is e kérdést, az első sorban mégis csak közgazdasági kérdés marad. A tőke és a munka egymáshoz való viszonyának kérdése.

A kenyér-kérdés, mint a megélhetés kérdése, szó nélkül, hatalmas, nagy és súlyos problema, mely az első állam-megalakulástól végig húzódik az egész emberiség fejlődésének történelmében, le egészen korunkig. Különböző neveket, alakot és formát cserélve, de lényegben miedig ugyanaz maradv.

S ha mégis századokon át az anyagi kérdés sohasem birt oly expánzív erővel, hogy forrongásba hozza és állandóan abban tartsa az emberi lelkeket, akkor azt hiszem, hogy ma sem lesz ez az egyedüli oka az emberi lélek és szellem nagy izgatottságának. Ugy gondolom, hogy az általános kultura hatalmas terjedésének lehet részben tulajdonítani e jelenség okát.

De bármint álljon is a dolog, önkéntelenül éreznünk kell:

hogy a lelkek felszabadulásának, az emberi lelki erő megnyilatkozásának nagy korszakába léptünk bele!

A különböző nemzetek, népfajok, vallások és társadalmi alakulatok közt mintha kezdenének lehullani az elválasztó korlátok, az összes emberiség, mint egy nagy közös erkölcsi szervezet, mint egy egységes nagy család, együttes erővel és elszántsággal kezd küzdeni a lélek szabadságáért, jogáért, a lélek életéért! Érezzünk, sejtünk kell, hogy a szellemi jog-egyenlőség is, egyik jelszava lesz századunknak!

S midőn azt látjuk, hogy e nagy küzdelemben, élettársunk a nő s az egész női-nem is részt vesz, sőt talán épp az ő lelkük mélyéből tört elő a szellemi jogegyenlőség kivívásának forró vágya, azóta hinnünk kell ez eszme fenséges diadalában! Hinnünk kell benne, mivel eszményi nagy célokat — mint a tapasztalat bizonyítja — csakis a nők segítségével vagyunk képesek elérhetni.

A mi magyar társadalmunkban is, minden téren lelkesült erővel és kitartással látjuk a női-nemet előre nyomulni. Velünk, férfiakkal, egy sorban küzdenek már a kultúra, a haladás, a civilizáció reform-eszméiért!

Ez eszményi törekvések egyik kimagasló, lelkes női harcosát szabadjon ünnepelnünk e percben itt, e szép, diszes körben, ki nekünk nagyszabású, érdekes felolvasásával, a mai élvezetes estét szerezte.

Hogy ki nekünk Perczel Ferencné, Kozma Flora asszony és mik az ő érdemei, — azt hiszem — hogy éppen Egyletünk körében felesleges volna fejtegetnem, mivel ezzel első sorban is, az ő finom, gyöngéd, önzetlen szép lelkét sérteném meg.

Azt azonban mégis szabadjon megvallanom: hogy mi boldognak és büszkéknak érezzük magunkat, hogy kortársai lehetünk ama tüneményes, lángszellemű nőnek, kinek nevét egy kor, a magyar kultur-historia úgy fogja megörökíteni, hogy ő volt hazánkban az első vallás-bölcsészeti irónő!

De adja Isten, hogy még nagyon későn következék el a történelmi megdicsőülésnek ez ideje. Szívünk mélyéből kívánjuk, hogy a Mindenható kegyelme tartsa meg még sokáig az ő drága, nemes életét, hogy még sokáig végezhesse köztünk eszményi, nagy misszióját. Működésében kísérje a mi mély tiszteletünk, lelkesedésünk, igaz hálánk és szeretetünk! S mint kedves családjának, úgy legyen a mi kis Egyletünknek is még sokáig védő angyala!



Kilyéni Ferencz Gyula, m. kir. erdőmester felett.

Ima a koporsónál, mondotta 1908 január 23-án: **Csifó Salamon.**

Nagy Isten, végetlen hatalom! kinek szellemed ott lebeg a lét és halál felett s lelked röppenése teremt örömet és keserveket; ki alkotsz napfényt és borus eget, teremtesz véges világot és örök életet: nincs más nekünk, aki előtt leborulhatnánk, kihez imádkozhatnánk; nincs más nekünk, ki erőt adna, világosságot és enyhet nyujtana értelmünk és érzelmünk háborgó világába! Nagy Isten, ki lesujtasz és fölemelsz, ki megtörsz és meggyógyítasz, ki a hitnek árbocát, a reménynek csillagát adod előnkbe s aztán eltöröd az árbocot, leesni hagyod a csillagot: leomlunk a te szent színed előtt, mély alázattal hajtjuk meg fejünket s bocsátjuk tehozzád, a magasba, megtört szívünk sohaját s az örök titkokat kutató lelkünknek szózatát. Leomlunk előtted, mert megtörtél, Uram, minket. Földi erő és szeretet, emberi önfeláldozás és tudomány nem tudott versenyezni veled; titkos ima és fájó sohaj nem indított meg téged, nem lágyította meg atyai szivedet. Betelt elhatározásod s nekünk csak az a mély lemondás, az a mély megadás maradt: „Legyen meg, Uram, a te akaratod!” Mennyi sohaj, mennyi ima szállt egeid felé az önfeláldozó hitves és kedves gyermek, a végtelenül szerető szülők és testvérek ajkáról s mégis, óh, jó Atyánk, nem mult el tőlük, ki kellett üríteniök a keserű poharat. Te megbontottad a szép családi kört, kiragadtad a jó szívek és lelkek közül azt, ki szeretett volna még élni és munkálkodni, övéit és másokat boldogítani, téged az élők seregében imádni. Te elszólítottad a jó férjet, a gondos édes atyát, a szerető gyermeket és testvért, a szerény, de kiváló munkást, az embermegbecsülő lelket, a jó szívet, akit mások is csak szeretni és becsülni tudtak.

Vannak, sokan vannak, jó Istenünk, kik kifáradtak már a küzdelemben, kik nem bírják tovább a csalódást, kiknek ránehezült vállára az időknek terhe s minden nap kiáltják: „Elég, elég immár az én életem!” És te nem veszed ezeket magadhoz, engeded őket sirni és jajgatni, de nem szabadítod meg. Hát, Uram, neked is csak az erősek, a munkálkodó kezek és szívek kellenek még egeidben is!? Vannak, sokan vannak, akik nem szeretnek senkit, még téged sem, akiket nem szeret senki, még talán te sem, és ezek itt maradnak, élvezik a létnek örömeit, szent templomodnak — a természetnek — gyönyöreit. Óh hát, Uram, neked is csak a jók kellenek, te is csak azokat öleled idő előtt magadhoz, akik megsiratva halhatnak meg, akik távozásukkal ürt hagynak maguk után s akik után sirásnak szava és bánatnak sohaja tör egeid felé? . . . Hát te is, te is, jó

Isten, azokat bünteted meg, kik szolgálnak téged, hirdetik nagy nevedet és csodálatos dolgaidat, kik tisztelnek és imádnak téged? . . . Hát te is, Uram, a mi bánatunkban és kétségbeesésünkben gyönyörködöl és te is, mint az emberek, azokat gyötröd, akik szeretnek téged s akiket bizonyára te is szeretsz? Oh, ha így van, akkor, Uram, bennünket miért is teremtettél, hiszen tetteidnek okát és eredményét mi nem tudhatjuk, mert nekünk te még a közeli jövőt sem engeded látnunk! . . . Fáj, fáj szívünk e koporsó mellett s mert semmit megfejteni nem tudunk a te akaratedből, panaszkodunk. Panaszkodunk, de nem zúgolódnak; ismerjük törvényedet: *megostorozod, akiket szeretsz, meglátogatsz, akiket magadnak választasz.*

Nem zúgolódnak, hanem még áldunk, áldunk e koporsó mellett is mindazért, amelylyel a megboldogultat megajándékoztad. Az életért, melyet neki osztályrészül adtál e földön; az ifjkorért, midőn, mint napfény által csalogatott pillangó, röpkedett tova és szállt vissza újra a családi fészekbe, élvezvén az ártatlan örömök idejét. Áldunk az örömökért, melyekkel vidámbbá tevén a családi kört is, a vágyakért és reményekért, melyekkel vezetted, vezérelted őt oda . . . oda, a természet szent kebelére, hol a lombokon áttört napsugár beszélt neki a te szeretetedről, a zúgó vihar a te hatalmadról, hol a hegyek ormán lelkesedve nézett a nap reggeli aranyozó sugaraira s majd ünnepies érzésekkel vett búcsút a tünező fénytől és esthomálytól. Oh, bizony talán, mert rövidre szabta életét, azért vezérelted őt oly életpályára, hol több virág nyílt számára egy év alatt, mint sok másnak egy hosszú életen át. Áldunk, áldunk a családi élet boldogságáért és örömeiért, legiókép pedig amaz önfeláldozó hitvesért, ki szent odaadással ápolta a szenvedőt éveken át, kinek szive együtt csüggedt a csüggedővel és együtt remélt a remélővel. Boldog, boldog lehetsz, elköltözött, mert földi végső tekinteted hűséges hitvesedre esett, ő ejtett először könnyet feletted s hűséges, szerető keze fogta be, zárta le örök álomra szemeidet. Áldunk, Uram, áldunk a munkás és pihenő napokért, a csüggedésekért és megpróbáltatásokért is; áldunk a kiváló tehetségért, melylyel őt megáldottad; a jó szív- és nemes lélekért, melyeket keblében hordozni engedted és áldunk az erőért, a békességes türelemért, melylyel hosszas szenvedéseit viselni a megboldogultat megsegítetted.

Jó Istenünk, megnehezítetted te rajta kezedet; szenvedéssel, hosszas betegséggel meglátogattad; őt magadnak választottad s régóta készítetted a nagy útra. Nem fáj, nem fáj neki már semmi, nekünk, övéinek fáj nagyon a búcsuzás, az elválás. Ki ur, ki atya vagy mindenek felett, téged ölelünk mi magunkhoz a végbúcsuzás e szomorú pillanatában. Világosítsd, világo-

sítsd meg lelki szemeinket, hogy nyugodjunk meg szent akaratodban s adj erőt elviselni e csapást, e veszteséget. Ölelj, Uram, ölelj magadhoz minket, simogasd meg homlokunkat és arcainkat, töröld le könnyeinket. Mondjad nekünk, csak nem látjuk most a könnyek miatt, de te most is bölcsen cselekedtél, a te szerető arcodnak fénye most is felénk sugározik, te azt várod, hogy csak kisirjuk magunkat s azután majd megismerteted velünk útaidat és céljaidat.

Bizunk, bizunk hát, Uram, te benned! ki meglátogattál: oh, ne hagyj el minket! Öleld magadhoz a bánatos szívű özvegyet s önfeláldozó, hűséges szeretetért fizess meg neki a te szerető jóságoddal; vigasztald meg őt azoknak jóságával, akikre bizta férje őt. Az árva gyermeknek légy te édes atyja; reád bizzuk, védelmezd meg őt! A szerető szülők szívét, kiknek nem tekintetted te korát és életét, ha már ily sulyosan látogattad meg, óh ne engedd megtörni. Az ősz lőpásztort, ki életében annyi kesergőt megvigasztalt, reád bizzuk, vigasztald te meg őt. Mutass, mutass a szülőknek, a hitvesnek és gyermeknek egy szép világot, hol szenvedés nélkül, boldogan él már az ő kedves halottuk. Nyugtasd meg őket azzal, hogy voltak és vannak még többen, sokan, kedveseik, akikért élniök, munkálniök, akiket továbbra is szeretniök kell. A jó testvérek keblében tartsd meg a szeretet szent érzelmét s ápolj keblükben a megboldogultnak kedves emlékét. Küldj erőt, küldj vigasztalást ő hozzájuk is. Adj vigasztalást minden jó rokonnak és jó barát-nak s ama testületnek is, melynek kebeléből a megboldogultat elszólítottad; rendelj középük jó munkást, igaz hazafit, becsületes lelket, szerény szívet, kötelességtudó embereket, minő volt a megboldogult. Vigasztalj, erősíts a benned vetett hit által minket mindnyájunkat s a megboldogultnak adj csendes pihenést a sírnak ölében, lelkének üdvösséget a te egeidben. Szent fiad nevében könyörgünk, hallgass meg minket! — Mi Atyánk stb.

Bucsuszó.

Még csak egy szó, még csak egy földi csók, egy kendőlengetés s azután sötétség, némaság. Drága halott, mi búcsuzunk, mi elválunk. Te a halál karján már szállsz, szállsz fel az örök dicsőségbe, mi meg az élet hajóján vissza, vissza a küzdés, a szenvedés országába. Tavasz közelg, lomb fakad s majd virág nyilik; miket te úgy szerettél: nem fognak már ezek téged viszontlátni, nem fogják már többé szívedet, lelkedet vidítani. Szerető kezek egy sírra fognak mutatni s azok oda zarándokolnak majd sírodat díszíteni. A kelő napsugár keresni fog téged a bércek ormán s a szellő fog majd neki üzenetet vinni, a szellő fogja búcsuszódat a napsugárnak átadni.

A csermely és patak cseveg-cseveg, várva téged a domb oldalán, de már hiába vár, elhal bánatában. Eljő majd a felleg is és kisirja feletted bánatos könnyeit. Minden eljő, minden visszatér... Oh, csak te nem jössz vissza, vissza többé soha, vissza ő hozzájuk, vissza mihozzánk... Egyre kérünk, add oda, add oda a virágnak gyöngéd lelkedet, a szellőnek szerető szivedet, s virágillatban, szellősusogásban küldj, küldj nekünk egy szebb világból szép üzenetet, hogy töröljük le mi is bánatos könnyeinket... Röpkedjen, röpkedjen lelked az álom szárnyain kedveseidhez s csókdossad őket; így talán nekik is könnyebb lesz várni a viszontlátás hajnalára. Most búcsuzunk, te csak aludj, te csak álmoldj, mi őrködő szeretettel virrasztunk álmaid felett, mert bár kihajt a virág, kihajt a levél, nekünk az akkor is csak bánatról beszél. Nyugalom testednek, idvesség lelked nek, nekünk megnyugvás, nekünk vigasztalás a jó Istentől, kiben bízva, mondjuk: Isten veled, Isten velünk! Ámen.

A sirnál.

Egy gondolat megállít minket még egy percre sirodnál. Egy gondolat miatt megállítunk mi még téged, drága halott, egy perczre az örök elválásnak e pontjánál...

Egy angyal, egy kedves angyal szállt el melőled a családi fészkekből régen, régen*... Egy angyalt, egy kedves angyalt küldött a jó Isten neked családi fészkebe, földi körödbe. Az hívott, csábított, oda... oda a nagy messzeségbe, ez kért s imádkozva marasztott a boldog családi körben. Maga a jó Isten habozott: a mennyei vagy a földi angyal kérését teljesítse e?... Talán ezért is kellett oly hosszasan szenvedned. Győzött az ég s te már elmégysz. Egy angyalt találsz ott fenn, egy angyalt hagysz itt lenn. Örülsz-e a viszontlátásnak, avagy az égben is bánkodom a földiektől való elszakadás miatt? Életed napja a delelő pontra ért s elsötétült ekkor örökre az ég fejed felett. Korán, korán még. Holnapután (jan. 25.) 45 ik születésnapod virrad fel, de reád már nem közöttünk, hanem az Istennek országában. E földi lét, a kedves családi élet adott neked munkát, szerzett neked becsületet, adott örömet, de hozott szenvedést is. Most már mindennek vége, csak a mi bánatunknak, csak a mi könyhullatásunknak van kezdete. Elbocsátunk, menj, menj hát a jó Istennek áldásától, szeretetétől kísérve. Mi itt maradunk még benne vetett hittel, bizalommal. Neked legyen béke, csend, nyugalom, idvesség, nekünk megnyugvás, vigasztalás. Isten veled! Isten velünk! Ámen.

* Vonatkozás ez a megboldogultnak Anna nevű, épen oly ifju korában elhalt nővérére, mint aminő korbán elmaradt most tőle az őgyetlen leánya.

Az E. K. Tanácsból.

— Január hó 8-án tartott ülés. —

Az elnöki előterjesztések rendén a főtiszt. püspök úr bejelentvén Pállfy Dénes székelykereszturi gymn. f. ü. gondnok halálát, méltó szavakkal emlékezik meg az elhunyról. Az E. K. Tanács fájó részvétének kifejezést adva, az elhunyt emlékét jegyzőkönyvében is megörökítette.

Az egyházi és püspöki titkár évnegyedi jelentése, hogy az 1907. év III-ik évnegyedéről elintézetlen ügy nincsen, tudomásul vétetett.

Az elnökileg elintézett ügyekről előterjesztett titkári jelentés tudomásul vétetett. E jelentésből felemlítjük, hogy január hó 8-ig a vallás és közokt. miniszter ur József Dénes dombói, Benczédi Ferenc tarcsafalvi, Erdős Mihály csehétfalvi, József Mihály ravai kántortanítók részére tanítói fizetésük kiegészítése, illetve évötödös korpótlékaik fedezésére az 1907. évi XVII. tc. értelmében a megfelelő államsegélyt kiutalta. Adorján Domokos tordai kántor és állami isk. tanító afiának elhalálózása fájó érzéssel vétetett tudomásul s tordai gymnasiumunknál a vallásos és műének tanításával, ideiglenesen, megbízott Derzsi Domokos állami népiskolai tanító. A vallás és közokt. miniszter ur lelkészeink 1908. év I-ső félévi kongruájába 59403 K 54 fillért utalt ki. Az 1907. évi 2000 kor. segédlelkészi átalány számadása helybenhagyatva felterjesztetett a vall. és közokt. miniszter urhoz.

A kénosi egyházközségben a szénakepe megváltása oly módon, hogy az általános határtagosítás alkalmából mindenik egész képét fizető birtokos a saját birtokából 200 □ ölet, a félképét fizető 100 □ ölet enged át e címen az egyházközségnek mindenkorai lelkésze javára, jóváhagyatott és végleges jóváhagyása az E. Főtanács elé terjesztetik.

A Zalásán (Baranyamegye) és környékén lakó unitárius hívek leányegyházközséggé alakulása jóváhagyatott és végleges jóváhagyásra az E. Főtanácsnak ajánlatba hozatik.

A mészköi egyházközségnek, azon eljárása, miszerint takarékpénztárilag kezelt tőkepénzből 400 koronás jelzálogi biztosíték (első helyen betáblázásra) egyik tagjának kölcsönt adott, nem kifogásoltatt.

Néhai Benczédi Gergely volt pénztárnok afiának pénztárnoki kauciója, hátramaradt családja részére kiutaltatt.

Elemi népiskolánkról az 1907—8. tanévi beiratások és a tanítás megkezdésének idejéről felterjesztett jelentések tudo-

másul vétettek és kapcsolatosan szükséges intézkedések megtétek.

Benkő Mihály egyh. köri felügyelő gondnok afiának a gazdasági bizottsági tagságról való lemondása sajnálattal vétett tudomásul és bejelentetik az E. főtanácsnak.

Az E. K. Tanácsi díjnak tiszteletdíja 60 kor. emelkedéssel évi 180 koronában állapított meg.

A marosvásárhelyi Derschi János féle ház javítási költségeire a megfelelő összeg kiutaltatott.

Az 1907. évre adott 100.000 kor. egyházi államsegélyről, valamint az 1907. évre adott 15800 kor. tőkegyarapítási államsegélyről szóló számadások helybenhagyattak s okmányolt példányaik helybenhagyásra a vallás és közokt. miniszter, az okmányolatlan példány az E. Főtanács elé terjesztetik. Az egyházi és püspöki titkár kezelése alatt álló nyomtatványokról betérjlesztett 1907. évi számadás helybenhagyatott.

Egyházi pénztárnok afia jelentése pénztárnoki kauciójának letételéről tudomásul vétetett azzal, hogy a letett értékkel az E. K. Tanács elfogadta kauciónak ideiglenesen, de felhívta a pénztárnokot az egyházi törvényeinkben megjelölt értékekben tenni le kaucióját.

Bartok Endre papnövendéknek az 2907 8. tanév II-ik felére feltételeesen rendes hallgatónak fölvétele engedélyeztetett.

A főtiszt. püspök ur jelentése egyházunk történetének rövid ismertetése angol nyelven kiadott füzetéről örömmel és köszönettel vétetett tudomásul és a mű 2 példánya beadatott egyházunk nagy könyvtárába.

A Rava község telekkönyvének helyesbitése alkalmával az egyházközséget érdeklőleg bíróilag fölvetett és fölterjesztett jegyzőkönyvek jóváhagyattak.

A duna - tiszamenti-köri esperes jelentéséből az E. K. Tanács fájdalmasan értesült Murányi Farkas Sándor egyházi tanácsos afia, egyik nemes lelkű jöltevőnk elhunytáról. Részvétét jegyzőkönyvileg és az elhunyt özvegyéhez küldött iratban is kifejezte.

Balázs János szentháromsági kántortanító részére 100korona rendkívüli segély utaltatott ki a br. Baldácsy rendelkezési alap terhére.

A főtiszt. püspök ur jelentése a kezelése alatt álló „Ezred-évi“ alap 1907. év végéni állásáról, mely szerint az alap 10086 kor. 60 fillért teszen, örömmel és köszönettel vétetett tudomásul. Ugyiszintén a püspök ur kezelése alatt álló „Dávid Ferenc emlék-alap“ 1907. év végéni állásáról betérjlesztett jelentés is, mely szerint ez alap 5902 kor. 74 fillért teszen. Ezen

jelentésből felemlítjük, hogy az 5902 kor. 74 fillér hozzáadva a püspök ur által a közpénztárba 1879. és 1903. években beadott összegekhez, az alapítvány összege 1907. év végén 43277 kor. 91 fillért teszen ki. Az alapítvány tőkekamataiból 1880 óta felhasználott évenként 1200 kor., ami 28 év alatt tesz 33.600 koronát.



EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Egyed.
Az *egylet pénztárába* 1907 nov. 25-től folyó évi január 16-ig rendes tagsági díjat fizettek: Kozma Pál Kolozs 1908-ra, Székely Sándor Sáromberke 908—911-re, Csegezi Tamás Ádám 907—908-ra, özv. Májai Istvánné Kolozsvár 906—907-re, Durugy Ferencz Szászsebes 904—907-re, Nagy L.-né Vadász Ilona Fiátfalva 907-re, Kádár József Dész 908-ra, Fekete Lajos Selmeczbánya 906—907-re, Egyed József Maroscsapó 908-ra, dr. Borsai Áron Bánffyhunad 906 908-ra, Vaska Mózes Sepsikáinok 906—907-re, Kövendi Mihály Brassó 907-re, Rösztner Valéria Nagybánya 908-ra, Barabás Sándor Alvincz 906—907-re, Török Árpád Erzsébetváros 907-re, Perczel Ferencz, Perczel Ferenczné, Perczel Flóra, özv. Kozma Ferenczné Budapest 908-ra, Székely János Kolozsvár 908—909-re, Nagy Elemér Gurahoncz 908-ra, Gyöngyösi Lajos Zilah 907—908-ra, Sárdi Lőrincz, Hadházi Sándor Kolozsvár 907-re, Csiky Károly Kolozsvár, Szegedi Árpád Budapest 908-ra, Mátyás Jenőné Felvincz 905-re, Gyarmathy Mózes Mármharossziget 907—908-ra, Székely Gyula Verespatak, Gálfi Györgyné Abrudbánya 906—907-re, Márkus Károly Moson 908-ra, Doby Antal Homonna 907-re, Antónia Mihály, Unitárius Egyházközség Magyar-szovát 906—907-re, Csipkés Árpád Csikszereda 906—908-ra, ifj. Gálfalvi István Györgyfalva 905—907-re, Unit. Gimn., Olvasó Egylet Székelykeresztur, Kiss Kovács István Kolozsvár, Marossy Endre Jászberény, Bedő Károly Nagyenyed 908-ra.

Előfizetői díjat fizettek: dr. Székely Ferencz, dr. Székely Aladár Budapest

907—908-ra, Egyed József Magyarcsapó, Sipos József Torda, Somkerekai Elek Szék 907-re, Deréky Gyuláné báró Gyórfy Róza Megyaszó 908-ra, ifj. Zsáky Antalné Dész 907—908-ra, Lőrinczy Dénes Szentábrahám, Márkos Ferencz Marosvásárhely, Szigeti Cs. Miklós Kolozsvár, Firtos Dénes Besztercze, Benedek Lajosné Nyárádszereda, Klobucsár Viktor Budapest, Sándor Jenő Handalbustyaháza, Gerjovics József Somberek, Veress Ferencz Torda, Sinczki Géza Nagyszeben 908-ra, dr. Gelei József Bánffyhunad 906—907-re, Hankó Domokos Szászrégen 907-re, Szentannai Sámuel Kiskunfélegyháza, Szegedi Árpád Budapest 908-ra, Puchmann József Szigetvár 905 909-re, Csegezy Pál Marosvásárhely 906—907-re, Szabó Lajosné Brassó, Sikó Géza Medgyes 907-re, Miklósi Medán Endre Nagysomkút, Barabás Miklós Kolozsvár, Nagy Józsefné Farkasmező 908-ra, dr. Jeney Elekné Nagyenyed 907-re, ifj. Szénási Ferenczné Dész 908-ra.

Az *aranyostordaköri* fiókegylet pénztárába fizettek: Csegezi Mihályné, Tóth Olivérné 907-re, Derzsi Kálmán Szentmihályfalva 905—906-ra, Pálfi Máté Bágyon 905—907-re.

A *kereszturköri* fiókegylet pénztárába fizettek: Firtos Aron Gagy 906—908-ra, Deák Miklós Szentmihály 904—907-re, Marosi Mátyás Kadács 904—906-ra, Boros György Kobátfalva, Miklós Jenő Medesér, Miklós György Szentmihály, József János Firtosváralja 906-ra, Deák Sándor Kobátfalva, Péter József Tordátfalva, Sándor Géza Siménfalva, Sándor Aron Kadács, Pap Gyula,

XXI. 2. / 1908

Benczédi Ferencz Tarcsafalva 907-re, Kőkösi Mihály Tordátfalva, ifj. Marosi János Kadács, Ekárt Andor Csehétfalva 908-ra, dr. Sárdi Elemér Gyergyóremete 907-re.

Az *Unitárius Közlöny* költségeire ajándékoztak: dr. Székely Ferencz Budapest 40 f, Durugy Ferencz Szászsebes 1 K, Kovács Lajos Kissolyos 1 K, Kádár József Dés 1 K, báró P. Horváth Kálmán 40 K, Nagy Béla Marosszentbenedek 1 K A Nők Világára ajándékoztak: Perczel Ferenczné Budapest 32 K, Gyarmathy Mózes Máramarossziget 1 K. Az egylet perselyébe ajándékoztak: Derék Gyuláné báró Györffy Róza Megyaszó 1 K

60 f, Nagy Elemér Gurahoncz 1 K. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1908 január 16-án.

Gálfi Lőrincz, pénztárnok. *Egy*

Uj tagok. Mióta az uj egyleti élet megkezdődött több uj tag csatlakozott sorainkhoz. Fogadják meleg kézzsoritásunkat és élvezzük az együttlét örömeit. Az Unitárius Közlöny lesz a szóvivő. Az ország minden részéből s még messzi távolból is kapja és viszi a hirt, a gondolatot. Az uj tagoktól uj buzgóságot kérünk.

Levelező tagjaink. A távol vidéken lakó tagtársakhoz felszólítás-küldöttünk, hogy levelező tagjaink legyenek. Sokan megkezdték a munkát: jövő számban beszámolunk. *Egy*

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALOM.

Idegen egyházból jött papot az amerikai unitáriusok meglehetősen nehéz föltételek alatt alkalmaznak egyházaikban. Az átállani szándékozó pap tanulmányairól és működéséről szóló bizonyítványait személyesen benyújtja a papi testület által kijelölt hároni tagu bizottságnak. A bizottság megvizsgálja az ügyet és föltételeken nyilatkozik a felvétel mellett és ajánlja a hiveknek. Ez a nyilatkozat az egyházi lapokban közzététetik azzal a megjegyzéssel, hogy a végleges fölvétel hat hónap mulva fog megtörténni, ha ezalatt nem jut olyan dolog a bizottság tudomására, ami a felvétel megtagadását eredményezi.

Ferencz Gyula sz. 1864., megh. 1908. jan. 21-én. Akinek sok adatott, attól sokkivántatik. Püspökünk, Ferencz József nagy és szép családját sulyos csapás érte. Fia, Ferencz Gyula erdőmester elhúnyt jan. 21-én. Már régóta küzd az életért és harcol a kegyetlen enyészet ellen. Az erdőben fölhalmozott életerő pótolgatta az övét is, hiszen évek óta a legszebb völgyben lakik a gyalui havasok aljában, hová a püspöki család is gyakorta kirándult üdülni, de az erdőmestert idegbaja nem hagyta el. A mult év őszén oly

bántalmái támadtak, hogy operálni kellett. Ezuttal is orvosrokonának, a jeles műtő, dr. Gyergyai Árpádnak köszönhetette, hogy még korábban be nem következett az elkerülhetetlen.

Ferencz Gyula az erdészeti pályán működött és gyors haladást tett, mert szorgalmas és kitartó munkás volt. Szülői és testvérei mély bánatánál csak az özvegyé és egyetlen leányáé lehet fájóbb. A nagyterjedelmű rokonság és barátok kísérték pihenő helyére a kolozsvári családi sírkertbe.

Gál Sándor kidei állami iskolai igazgatóról szóló szomorú hírünk a megelőző számból akaratlanul kimaradt, de a tartozásunk nem szünt meg. A néhai lapunknak a Dávid Ferencz-Egyletnek kezdet óta oly buzgó hive volt, amilyent sokat adjon az Isten. Ez a férfi munkás küzdelemmel teremtett magából embert. Ismerte a nélkülözést, megtanulta a lemondást, de nem ismerte a csüggedést s nem vette számba a fáradságot. Kide kolozsmegyei községben áll. iskolai igazgató, nemzeti apostol, mindenfajta közművelődés életető lelke volt. A nép szerette, tisztelte, atyjának nézte. Tanügyi gyűlésen volt saját iskolájában. Fölszóllalt és beszélt tüzzel, isteni ihlettel s midőn

társainak kiadta a jelszót, hogy »ha kell, életünkkel is biztosítsuk a sikert«, akkor s ott, iskolájában, az ő csataterén összeroskadt és meghalt Nején kívül két leánya és fia gyászolja, kik ugyanazon a pályán tovább éltetik nemes példáját.

Aranyosrakosi Létay Lajos

egyházi főtanácsunk tagja, mult évi december hó 31-én 86 éves korában meghalt Sinfalván, hol fiánál, Létay Domokos unitárius papnál lakott. A szabadságharcot mint főhadnagy élte át. Később a volt Aranyosszéknek és Tordaaranyosvármegyének volt árvaszéki ülnöke. Említett fián kívül még három fia van közpályán. Ezekon kívül nagyszámu unoka, dédunoka és rokon gyászolja az öreg úr váratlan halálát, ki száz éves koráig óhajtott élni.

Unitárius istentisztelet Bányabükkön. Egyházunk bányabükkői vezetője, Máté Mózes a mult karácsony másodnapján adta férjhez Róza nevű leányát terdai Füßy Jenőhöz. Az egyházi áldást Csifó Salamon lelkész adta az új párra. Lelkész afia felhasználta ez alkalmat arra, hogy Bányabükkön összegyűjtötte ott levő unitárius hiveinket, nekik a gazdatiszti lakás egyik szobájában istentiszteletet tartott és urocsorát szolgáltatót ki. Uri szent vacsorában 12 egyén részesült.

Unitárius Szószék, az unitárius lelkészök egyházi beszédára immár III-ik kötetével is megindult az ige szolgálatára. Ürmösi Károly, Balázs András, Gál Miklós (Datk), n. Mózes András és n. Györfi Ferenc templomi, Szász András esketési beszédei. Molnár Iános, Gál József és Szász András alkalmi imádságai vannak közölte. Mindenik darab élénk bizonyosság a munkás papok fenkölt gondolkodásáról. A nem papok s főképpen akiknek nincsen közelben papjuk, lelki épülésükre olvashatják. Ára egész évre 6 korona (Székelyudvarhelyt, Vári Albert lelkésznél.)

Idegenben levő hiveink gondolása a jelen évben az eddigénél is fokozottabb lesz. Az »Unitárius lelkészök« megbeszélte a teendőket s lelkészeink szívükön hordozzák e hazafias

papi kötelességet. Az egyházközségek segítségére állnak a lelkészek, tudván, hogy a jó tett jó gyümölcsöt terem, s a szív háládatos tud lenni. Az Unitárius Közlönyt ingyen küldjük *katonáknak* és ipart tanuló ifjaknak, ha lelkész afiai erre fölhivnak. Szolgálatban és ideiglenes alkalmazásban levőknek 1 K 24 fillér.

Kalnoki Bekő Dénes állami tanítóképzédei nyug. tanár, egyházi tanácsos, maros-tordavármegyei törvényhatósági bizottsági tag f. évi január hó 17-én, életének 64-ik évében szívszélhűdésben hirtelen elhunyt.

A boldogult hitrokon csak pár év előtt tette volt át lakását Marosvásárhelyre Székelykeresztúrról, mely utóbbi helyen 1870 óta működött, mint tanítóképzédei tanár s teljes szolgálatának kitöltése után nyugalomba vonulván, hasznos munkásságát, mint állami iskolai gondnoksági elnök és az ottani vidéki népbank igazgatója érvényesítette.

Váratlan halálát a még munkaerős férfinak sok jóbarát és ismerős fájlalja s négy kiskoru árvája siratja. Egyetlen fia a kolozsvári főgimnáziumunk nyolczadik osztályának növendéke, két leánya már tanítónői oklevelet szerzett s a legkisebbik polgári leányiskolai növendék.

Hült tetemeit első neje utáni iszlói birtokán helyezték örök nyugalomra. Pihenjen békében!

Székely ifjakat ipari pályára elhelyez a nagykúnsági székely egyesület Karczagon. 4 évig munkát, teljes ellátást és ruházást biztosít. Jelenleg hely van 1 lakatos, 1 szabó, 1 kalapos, 1 szíjgyártó, 1 szűcsmesternél. Kereskedésben is helyet talál 3 ifju. Bővebb felvilágosításért írni kell: Székelysegítő Egyesületnek, Karczag.

A zsinati számokért ujabban szives adományokat küldöttek: Kovács Sándorné tanfelügyelőné 2 kor.

Kérelem olvasóinkhoz. Az Unitárius Közlöny címszalagjai újra nyomtattak. Kéri a szerkesztőség főképpen a lelkész urakat, de másokat is, hogy ha a címzésben valami hiba esett, azonnal értesítsék egy levelezőlapon.

Helyreigazítás. Az 1907. évi 9. számú Unitárius Közlöny 165. lapján e szavak: »a Szentiványi-családkihalt«, szerencsére nem felel meg a valóságnak, mert egy tagja, Szentiványi

Sándor él, ki jelenleg Marostordavármegyében árvaszéki ülnök és alelnök. Mint jó unitárius, mindnyájunk öröme, nemes őseinek méltó utóda. — Gál Elek, unitárius lelkész.



SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

P. Z. Medgyes. Fogadja szives köszönetünket a nagy buzgóságért. A címekre elment. 2 felvétellett r. t.-nak. A többit is szivesen látjuk. **Többeknek** tartozunk köszönettel, hogy fölfogták az előttünk lebegő magas célt és segítségünkre jöttek. Az egyházhoz névlegesen sokan tartoznak, de vallása kevés embernek, élő hite még kevesebbnek. Nagyon üdvös, apostoli, jézusi munkát végeznek mindazok, akik a vallás vigaszát, ösztökötő és erősítő hatalmát juttatják szívébe. Már csak az a tény is, hogy érdeklődünk egymás iránt, tartalmaz valami evangéliumi szellemet. Az ilyen munka csak jót eredményez az adónak is, az elfogadónak is. — **Medgyesről** sok buzgó tagtárs jelentkezett. Örvendünk, mert így talán még egyesülni is fognak. Jó lenne még magasabb érdekből is. — **B. P.** Köszönjük. A következőben. Az ígéretek beváltását várjuk. — **U. L.** Máskor is, másról is! — **Fáron.** Meglepő munkálkodás. Egy részök logikai és pszichológiai tanulmány, a másik vallási és erkölcsi. Az utóbbiakból közölni fogunk alkalmilag, midőn kisebb lesz a teher lapunk gyenge vállain. Addig is köszönjük. — **K. G.** Szép és oázis dolgok, de a mi keretünkön kívül esik a terjedelem miatt. A tartalom is igen szakszerű ide. — **Dr. I. Ö.-né.** Hálásan köszönjük a szives eljárást, a kedves levelet és névsort. Küldöttünk. — **G. I.** Csak a jövő számban. A sok szomorú dolog mindent kiszorított. Sikert kívánunk a nagy vállalathoz! **F. M.** Köszönjük im e szép ígérését: „A mennyiben szerény tehetségemhez képest ezen nemes együletnek célját valamenyiben elősegíthetem, úgy azt, mint az unitárius egyháznak egy vallásos tagja kötelességemnek tartom.“ Az új tagoknak elindítottuk a lapot, a többinek küldünk mutatványt és felszólítást. — **Ij. J. I.** Gdrs. Azonnal intézkedtünk. Egyben a lapból is küldöttünk. Jó sikert az új munkához! — **K. S.** Meadville. Egy pár napot késve érkezett erre a számra. A jövőben. A 25 példány elindult az illető atyafiaknak.

